

ЗЕМНОВОДНІ І ПЛАЗУНИ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ

Пелешок Т. В., Софіюк В. О., Шевчук С. Ю.

Житомирський державний університет імені Івана Франка, кафедра зоології

Земноводні і рептилії складають значну частину населення хребетних тварин більшості ландшафтів. Наприклад, щільність популяцій наземних видів амфібій в лісових біотопах помірної зони складає десятки або навіть сотні особин на 1 га. Земноводні, являючись нічними хижаками, полюють на комах-шкідників, різноманітних переносників і проміжних хазяїв паразитів та інших безхребетних в той час, коли більшість комахоїдних птахів спить. Амфібії набагато більше, чим птахи знищують комах з неприємним запахом і смаком, а також тих, що мають маскуюче забарвлення. Крім того, жаби є піддослідними тваринами; велика кількість спостережень та дослідів проводиться над цими «мучениками науки». Плазуни, в свою чергу, крім комах, можуть знищувати ще й молюсків та гризунів, які шкодять сільському господарству.

Але протягом останніх десятиліть спостерігається помітне зменшення чисельності багатьох видів амфібій і рептилій. Основними причинами є зростаючий прямий або опосередкований вплив антропогенного чинника на середовище існування цих тварин, а також неконтрольоване вилучення їх з природи. Причому вразливими до проявів діяльності людини стають навіть широко розповсюджені види, стану популяцій яких, здавалося б, порівняно недавно ще нічого не загрожувало. Тому метою нашої роботи було здійснити інвентаризацію фауни амфібій і рептилій Житомирського Полісся та вказати на основні причини зменшення чисельності видів даної групи.

Робота є результатом вивчення літературних джерел, вологих препаратів, що зберігаються в Музеї природи природничого факультету ЖДУ імені Івана Франка, а також матеріалу, що був зібраний Пелешок Т. В. і Софіюк В. О.

Фауна України нараховує 20 видів земноводних, з яких 8 - занесені до Червоної книги України. На території Житомирського Полісся знайдено 11 видів, а саме часничниця звичайна (*Pelobates fuscus*), жаба гостроморда (*Rana arvalis*), жаба озерна (*R. ridibunda*), жаба ставкова (*R. lessonae*), жаба трав'яна (*R. temporaria*), райка звичайна (*Hyla arborea*), кумка червоночерева (*Bombina bombina*), ропуха звичайна (*Bufo bufo*), ропуха зелена (*B. viridis*), тритон гребенястий (*Triturus cristatus*), тритон звичайний (*T. vulgaris*).

Фауна рептилій України представлена 22 видами, 11 з яких занесено до Червоної книги України. На досліджуваній території відмічено 8 видів, а саме черепаха болотяна (*Emys orbicularis*), ящірка армянська (*Darevskia armeniaca*), ящірка прудка (*Lacerta agilis*), ящірка живородяча (*Zootoca vivipara*), веретільниця ламка (*Anguis fragilis*), вуж звичайний (*Natrix natrix*), мідянка звичайна (*Coronella austriaca*) (червонокнижний вид), гадюка звичайна (*Vipera berus*).

Кількісне і якісне збіднення батрахогерпетофауни може відбуватися через епізодичний, регулярний чи постійний вплив цілого ряду причин. Їх виокремлюють у дві групи. Це причини природні, що виникають внаслідок динамічності неорганічної та живої природи і причини обумовлені безпосередньою діяльністю людини. Враховуючи значну роль земноводних та

плазунів в угрупованнях, на сучасному етапі постає проблема збереження місцевих видів. Відомо, що на розподіл та чисельність земноводних і плазунів впливають пересихання тимчасових водойм, різкі коливання температур, повені, прес хижаків, вплив паразитів і хвороб. Наростаючою проблемою є смертність амфібій і плазунів на дорогах під час міграцій весною, влітку та восени, тому що з кожним роком кількість транспорту збільшується, а інфраструктура доріг розширюється. Для того, щоб в майбутньому не посилювати тенденцію зменшення чисельності представників досліджуваної групи, на нашу думку, доцільним було б раціонально здійснювати вирубку лісів, розорювання та забудову територій, добування корисних копалин, гідробудівництво, випасання худоби та сінозаготівельні роботи.